

Η κρίση στις κατασκευές επηρεάζει ολόκληρη την οικονομία

Η κατασκευαστική και οικοδομική δραστηριότητα –η αποκαλούμενη και ως «ατμομηχανή της ανάπτυξης» της χώρας- παρά την ενίσχυση που γνώρισε λόγω των έργων των Ολυμπιακών Αγώνων, βρισκόταν ήδη σε κρίση πριν την ακουμπήσει, μέσα στο 2008, η διεθνής οικονομική κρίση.

Η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού και ο άναρχος τρόπος οικιστικής ανάπτυξης είχε ήδη από το 2005 αρχίσει να δημιουργεί μια «φούσκα» στις οικοδομές. Παράλληλα, η συνεχής μείωση του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων δημιούργησαν ένα ασφυκτικό κλίμα στις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την παραγωγή δημόσιων έργων.

Η διεθνής οικονομική κρίση, λοιπόν, ήλθε για να συναντήσει στην Ελλάδα έναν κατασκευαστικό τομέα, ο οποίος αντιμετώπιζε ήδη χρόνια προβλήματα εξαιτίας διαρθρωτικών αδυναμιών που σχετίζονται κυρίως με το ευρύτερο πλαίσιο παραγωγής δημόσιων και ιδιωτικών έργων και όχι τόσο με τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο.

Η αρνητική αυτή εξέλιξη δημιουργεί κυριολεκτικά «έμφραγμα» σε ολόκληρο το οικονομικό οικοδόμημα της χώρας, καθώς:

- Ο τομέας των κατασκευών, ο οποίος περιλαμβάνει την ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα, τα δημόσια έργα και τα συγχρηματοδοτούμενα έργα, αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας, με συμμετοχή

γύρω στο 8% στο ΑΕΠ, ενώ οι άμεσοι και έμμεσοι απασχολούμενοι στην οικοδομή και στους εξαρτώμενους από αυτήν κλάδους ανέρχονται σε 400.000. Αν μάλιστα συμπεριληφθούν και οι κλάδοι που επηρεάζονται έμμεσα από τον κατασκευαστικό τομέα (παραγωγή και εμπορία δομικών υλικών, συναφή επαγγέλματα κ.ά.), τότε βλέπουμε ότι η συμμετοχή του στο ΑΕΠ ανέρχεται στο 20% έως 25%.

- Πρόκειται μάλιστα για ένα δυναμικό κλάδο, με ειδικό βέλος στην απασχόληση, αφού: Από το 7,3% του συνόλου των απασχολούμενων το 1998, ανήλθε στο 8,7% το 2008. Εντός της τελευταίας δεκαετίας ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στις κατασκευές αυξήθηκε κατά 36,1%, έναντι 13,9% στο σύνολο της οικονομίας. Στον κλάδο των κατασκευών δημιουργήθηκε το 19% των νέων θέσεων εργασίας την τελευταία δεκαετία, στο σύνολο της οικονομίας. Το 68% των απασχολούμενων στον κλάδο είναι μισθωτοί και ένα 13% αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό, ενώ συνολικά δραστηριοποιούνται πάνω από 105.000 επιχειρήσεις κάθε νομικής μορφής.

Με βάση, λοιπόν, τα παραπάνω, ο κλάδος των κατασκευών συμπεριλαμβάνεται στους 4 δυναμικότερα αναπτυσσόμενους κλάδους της ελληνικής οικονομίας (μαζί με το εμπόριο, τις επιχειρήσεις εστίασης, τα ξενοδοχεία και τον χρηματοπιστωτικό τομέα). Επομένως, εξάγεται αβίαστα το συμπέρασμα πως όταν οι κατασκευές υποφέρουν, υποφέρει γενικότερα το σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

του ΝΙΚΟΥ ΠΕΡΠΕΡΑ

Την τελευταία τριετία η συνολική οικοδομική δραστηριότητα (ιδιωτική - δημόσια) σε όρους αδειών, αλλά και επιφάνειας, έχει υποχωρήσει πάνω από 15%, γεγονός που δείχνει ανάγλυφα τη στενωπό από την οποία διέρχεται συνολικά ο κλάδος των κατασκευών στη χώρα μας,

φωθεί τους τελευταίους μήνες.

Σημαντικό μερίδιο νέων κατοικιών εξακολουθεί να παραμένει αδιάθετο στην αγορά, ενώ και η άνοδος των επιτοκίων για στεγαστικά δάνεια συμβάλλει στην πώση της ζήτησης στον κλάδο. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, ο ρυθμός αύξησης

των τιμών, ο Δείκτης Κόστους Κατασκευής Νέων Κτιρίων Κατοικιών έχει επιταχυνθεί τα τελευταία χρόνια, καθώς ο ανοδικός ρυθμός της τάξης του 2,2% το 2002 έχει υπερδιπλασιαστεί στο 4,9% το 2008. Η άνοδος αυτή τροφοδοτεί κυρίως από την εντονότερη αύξηση του κόστους υλικών (6,3% το 2008,

«**Η** στήριξη του κατασκευαστικού τομέα πρέπει να αποτελέσει μια από τις προτεραιότητες της ελληνικής κυβέρνησης». Αυτό επισήμανε ο πρόεδρος του ΤΕΕ Γιάννης Αλαβάνος, μιλώντας πρόσφατα σε ειδική εκδήλωση που διοργάνωσε η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ), με θέμα «Η κατασκευαστική και η οικοδομική δραστηριότητα ως συνιστώσες της οικονομικής ανάπτυξης και οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σ' αυτές».

«Διερχόμαστε τώρα ένα ακραίο οικονομικό φαινόμενο» τόνισε σε άλλο σημείο. «Σε αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να υπάρξουν προβλέψεις ειδικών μέτρων. Αν παίρνουμε έκτακτα μέτρα σε περίοδο φυσικών καταστροφών, τέτοια πρέπει να πάρουμε αυτήν την περίοδο. Πρέπει να υπάρξει στη χώρα μας ένας σχεδιασμός, που δυστυχώς απουσιάζει. Οι επιλογές που έχουν γίνει μέχρι σήμε-

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΑΒΑΝΟΣ

Απαιτείται σχέδιο με αναπτυξιακές προοπτικές

ρα δε φαίνεται να στηρίζουν αναπτυξιακές προοπτικές, σε αντίθεση με τις επιλογές άλλων ανεπτυγμένων χωρών. Για παράδειγμα: Στη Γερμανία πακέτο 50 δισ. ευρώ για μέτρα οικονομικής τόνωσης σε έργα υποδομών κλπ., στην Ιταλία πακέτο 17,5 δισ. ευρώ για κατασκευές νέων και επισκευές υφισταμένων δημόσιων κτιρίων, κατασκευή μεγάλων γεφυρών, στη Γαλλία προγράμματα έργων ύψους 26 δισ. ευρώ ετησίως για δύο χρόνια κλπ.»

Ο Γ. Αλαβάνος αναφέρθηκε σε ένα ολοκληρωμένο πακέτο μέτρων και ρυθμίσεων που έχει επεξεργαστεί το ΤΕΕ, που θα πρέπει να εφαρμοστούν (τα βασικά του σημεία παρατίθενται στις επόμενες σελίδες). Τόνισε ιδιαίτερα την ανάγκη διαφάνειας στις διαδικασίες, ελέγχου των καθυστερήσεων, ολοκλήρωσης του χωροταξικού σχεδιασμού και του κτηματολογίου και στροφής στην εφαρμογή δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας στα κτίρια, τομέας στον οποίο τα δημόσια κτίρια θα πρέπει να αποτελέσουν το πρότυπο. ▶

Καθίζηση στις ιδιωτικές κατασκευές

ενώ η καθίζηση αναμένεται να συνεχιστεί, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, και για το 2009.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2008 η συνολική οικοδομική δραστηριότητα (ιδιωτική και δημόσια) ανήλθε σε 65.474 οικοδομικές άδειες, έναντι 77.423 αδειών που χορηγήθηκαν κατά το 2007, μειωμένες δηλαδή κατά 15,4%, ενώ μόνο στην περιφέρεια Αττικής η πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας έφτασε το 23,1%. Η μείωση σε επιφάνεια των νέων οικοδομών το 2008 σε σχέση με το 2007, σε επίπεδο χώρας, έφτασε στο 17,9% και στο 17,1% σε όγκο.

Το ποσοστό συμμετοχής της δημόσιας οικοδομικής δραστηριότητας στον συνολικό οικοδομικό όγκο για την περίοδο του 2008 ήταν μόλις 1,7%. Όσον αφορά στην **ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα**, τα στοιχεία της ΕΣΥΕ δείχνουν μείωση για το 2008 σε σχέση με το προηγούμενο έτος κατά 15,6% στον αριθμό των αδειών, κατά 18,1% στην επιφάνεια και κατά 17,1% στον όγκο, στοιχεία που μεταφράζονται ως πρώτη αντίδραση της αγοράς στην κατάσταση που έχει διαμορ-

των στεγαστικών δανείων έχει μειωθεί στο 10,6% τον Ιανουάριο του 2009 έναντι 21,4% τον Ιανουάριο του 2008. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό και με το υψηλό ποσοστό απούλητων κατοικιών, λόγω της έντονης οικονομικής δραστηριότητας των τελευταίων χρόνων, δημιουργεί ένα αρκετά δυσόινο σκηνικό στον οικοδομικό τομέα. Παράλληλα, οι επενδύσεις σε κατοικίες παρουσιάζονται μειωμένες κατά 25% το 2008, ενώ οι προβλέψεις δείχνουν ότι η καθοδική πορεία θα συνεχιστεί και το 2009.

Ήδη τα στοιχεία για τις αμοιβές των μηχανικών τον Ιανουάριο, που έχει στη διάθεσή του το ΤΕΕ, παρουσίαζαν μια πώση της τάξης του 51% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2008 και μια πώση στις συναλλαγές, της τάξης του 25%.

Παράλληλα, όπως ανέφερε στην εκδήλωση της ΟΚΕ ο πρόεδρος της Ένωσης Κατασκευαστών Ελλάδας, Δημήτρης Καψιμάλης, με απόφαση της Ένωσης, τα μέλη της έχουν σταματήσει να εκδίδουν νέες οικοδομικές άδειες, αφού είναι υποχρεωμένα να πληρώνουν ΦΠΑ στα διαμερίσματα που μένουν απούλητα για μια πενταετία.

Σε ό,τι αφορά την εξέλιξη

από 2,3% το 2002) και λιγότερο από τα άλλα στοιχεία του κόστους (αμοιβές εργασίας, λοιπά έξοδα), σύμφωνα με εισήγηση.

Σύμφωνα επίσης με τα αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του ΙΟΒΕ, που παρουσίασε ο γενικός διευθυντής του, καθηγητής Γ. Στουρνάρας, οι περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου αναμένουν μείωση του κύκλου των εργασιών τους και της απασχόλησης στον κλάδο. Ειδικότερα, οι μισές επιχειρήσεις προβλέπουν μείωση της απασχόλησης στο επόμενο τρίμηνο, ενώ μόλις 22% αναμένει αύξηση. Την ίδια περίοδο πέρυσι το ισοζύγιο ήταν έντονα θετικό, καθώς μόνο το 24% δήλωνε ότι θα προχωρούσε σε μείωση προσωπικού έναντι 46% που θα προχωρούσε σε αύξηση προσωπικού.

Από την άλλη πλευρά, σε όρους τιμών στις **ιδιωτικές κατασκευές**, έχουν αρχίσει να σημειώνονται τάσεις αποκλιμάκωσης από τον περασμένο Οκτώβριο. Κατά τους πρώτους μήνες του 2009, το 40% στον κλάδο αναμένει συνέχιση της πτωτικής τάσης, και ένα 51% σταθερότητα. Αντίθετα πέρυσι την ίδια περίοδο το 70% έβλεπε σταθερότητα τιμών.

Στον **τομέα των δημοσίων έργων**, τα προβλήματα που εμφανίζονται είναι σε κάποιο βαθμό διαχρονικά. Ωστόσο, το τελευταίο διάστημα, με την κρίση, εντείνονται. Εξετάζοντας τη διαχρονική εξέλιξη του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), διαπιστώνεται ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει σημαντικός περιορισμός των δημοσίων επενδύσεων. Το 2009, το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων διαμορφώνεται στα 8,8 δισ. ευρώ, έναντι 9,3 δισ. ευρώ το 2008, ενώ στο μεγαλύτερο μέρος του αφορά συγχρηματοδοτούμενα έργα. Ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, το ΠΔΕ αναμένεται να διαμορφωθεί στο 3,4% του ΑΕΠ, στο χαμηλότερο ποσοστό μετά το 1996.

Ο τομέας με τις μεγαλύτερες απώλειες από τη συνεχή μείωση του ΠΔΕ κατά τα τελευταία έτη, είναι αυτός που αφορά στην κατασκευή - βελτίωση - συντήρηση των τεχνικών έργων, με δεδομένο ότι κατά μέσο όρο καταλαμβάνει το 65% του συνόλου των πληρωμών του ΠΔΕ.

Είναι, επίσης, χαρακτηριστικό ότι, πέντε χρόνια μετά την ολοκλήρωσή

ότι μεταξύ 2005 και 2007 ο δανεισμός των εταιρειών από 3ης έως 7ης τάξης αυξήθηκε εντυπωσιακά και συγκεκριμένα από 3.254.392 ευρώ κατά μέσο όρο και ανά εταιρεία το 2005, σε 4.449.027 το 2007. Και ενώ το 2005 ο μακροπρόθεσμος δανεισμός αντιστοιχούσε σε κάτω από το 1/3 των συνολικών δανειακών υποχρεώσεων, το 2007 έφτασε στο 50%.

Παράλληλα, όσον αφορά το ΕΣΠΑ, παρ' ότι έχουμε μπει στον τρίτο χρόνο υλοποίησής του, ελάχιστα έργα έχουν ενταχθεί σ' αυτό.

Στη δύσκολη αυτή περίοδο, μάλιστα, κατά την οποία λογικά θα έπρεπε να καταβληθεί προσπάθεια να εξασφαλιστούν έργα για όλες τις κατασκευαστικές επιχειρήσεις - μικρές, μεσαίες και μεγάλες - εμφανίζεται το φαινόμενο περαιτέρω συγκεντρωτισμού των έργων στα χέρια των λίγων και μεγάλων, δίνοντας την αίσθηση στους πολλούς και μικρότερους, ότι ο κλάδος βρίσκεται υπό διωγμό.

Επίσης, και παρά τις διακηρύξεις, οι κατασκευαστικές επιχειρήσεις έχουν μείνει εκτός των χρηματοδοτήσεων του ΤΕΜΠΜΕ.

σχολές του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου εντάχθηκαν στα ΠΕΠ του Γ' ΚΠΣ, δημοπρατήθηκαν από τον ΟΣΚ ΑΕ, πήραν έκπτωση 35% και κατασκευάστηκαν στην Καλαμάτα, στη Σπάρτη, στην Τρίπολη. Οι υπόλοιπες πέντε σχολές εντάχθηκαν σε ΣΔΙΤ. Μέχρι τέλους του 2009, που διαρκεί για την Περιφέρεια Πελοποννήσου το Γ' ΚΠΣ, θα μπορούσαν να έχουν κατασκευαστεί όλες, αρκεί να είχαν δημοπρατηθεί στα ΠΕΠ. Το Γ'

ΚΠΣ τελειώνει με αναπορόφητα κονδύλια που επιστρέφονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι δύο Σχολές σε Σπάρτη και Τρίπολη δημοπρατήθηκαν με συνολικό προϋπολογισμό 13,912 εκ. ευρώ, περιλαμβανομένου του ΦΠΑ. Δημιουργείται έτσι μια νέα γενιά «έργων σε ομηρία», που θα κοστίζουν και πανάκριβα, σύμφωνα με την ΠΕΣΣΔΕ.

Σύμφωνα με Επερώτηση που κατέθεσαν πρόσφατα στη Βουλή 37 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, στα 5 χρόνια η κυβέρνηση «υπεξείραξε» αθροιστικά, με τη μείωση του ΠΔΕ, 15,4 δισ. ευρώ αναπτυξιακών πόρων από την οικονομία, εκ των οποίων τα 6,5 δισ. ευρώ αφορούν το ΥΠΕΧΩΔΕ. Επίσης, επισημαίνεται ότι υπάρχει πρόβλημα στη χρηματοδότηση των έργων. Για παράδει-

μα, το 2008 ζητήθηκαν για τα έργα της ΓΓΔΕ του ΥΠΕΧΩΔΕ 4,23 δισ. ευρώ, ενώ με τον προϋπολογισμό δόθηκαν μόνο 2,23 (το 53%). Το 2009 ζητήθηκαν 4,05 δισ. ευρώ και δόθηκαν μόνο 2,01 (50%), δηλαδή πιστώσεις μειωμένες κατά 10% σε σχέση με αυτές του 2008.

Επίσης καταγγέλλεται ότι στα έργα των συμβάσεων παραχώρησης έργα γίνονται μόνο στο έργο «Κόρινθος - Τρίπολη - Καλαμάτα και Λεύκτρο - Σπάρτη», παρ' ότι οι πολίτες πληρώνουν διόδια που επισπράττουν οι παραχωρησιούχοι. Το συνολικό ποσοστό απορρόφησης των έργων που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής είναι μόλις 61% και υπάρχει κίνδυνος απώλειας πόρων. Η απορρόφηση για τις μελέτες νέων έργων του ΕΣΠΑ είναι απογοητευτική, αφού το 2007, για τις μελέτες των συγκοινωνιακών έργων της ΓΓΔΕ, δαπανήθηκαν μόνο 7 εκ. ευρώ. Οι περισσότερες μελέτες θα τελειώσουν στο τέλος του 2010 και άλλες στο τέλος του 2011. Έτσι πολλά έργα του ΕΣΠΑ είναι σήμερα χωρίς μελέτες και είναι αδύνατο να δημοπρατηθούν πριν το 2011. Επιπλέον, καταγγέλλεται ότι το σύστημα μελετών σε δύο στάδια ουδέποτε εφαρμόστηκε. Οι εκπτώσεις είναι όλες 20% και, επομένως, μόνο η αξιολόγηση των προσφορών, που είναι υποκειμενική, καθορίζει τον ανάδοχο.

Η βαθύτερη κρίση της ιστορίας στον τομέα των δημοσίων έργων

τους, ακόμη δεν έχουν αποπληρωθεί ορισμένα ολυμπιακά έργα. Περί αυτού η επιβεβαίωση έρχεται μέσα από τον Προϋπολογισμό του 2009, στον οποίο προβλέφθηκε πίστωση 132 εκατ. ευρώ για τα ολυμπιακά έργα, ποσό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο που είχε προβλεφθεί το 2008 (95 εκατ. ευρώ). Τα αυξημένα φετινά κονδύλια, οφείλονται και στο γεγονός ότι πέρσι τελικά δεν δόθηκαν όσα είχαν προβλεφθεί!

Την ίδια ασυνέπεια επέδειξε το Δημόσιο τα επόμενα χρόνια σχεδόν σε όλα τα έργα, με συνέπεια οι κατασκευαστικές επιχειρήσεις - και μάλιστα οι πιο συνεπείς - να αναγκαστούν σε υπέρογκο δανεισμό προκειμένου να συνεχίσουν τα έργα που είχαν αναλάβει.

Από μελέτη του ΣΑΤΕ προκύπτει

Τα αρνητικά αποτελέσματα του μειωμένου ΠΔΕ ενισχύονται περαιτέρω από την αυξανόμενη σημασία που αποδίδεται στις ΣΔΙΤ. Οι ΣΔΙΤ από δευτερευόν συμπληρωματικός μηχανισμός του ΠΔΕ αναγορεύτηκε σε κύριο, πρωτεύοντα. Οι κανόνες του χρηματοπιστωτικού συστήματος επικράτησαν πλήρως της νομοθεσίας των δημοσίων έργων.

Από τις 57 ΣΔΙΤ που περιγράφονται στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού του 2009 συνολικού προϋπολογισμού 5,7 δισ. ευρώ, μόνο 4 ΔΕΝ επιβαρύνουν το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Μιλάμε, λοιπόν, για προεξόφληση των μελλοντικών προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων με τριπλάσιο κόστος. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα τρεις από τις οκτώ

Θ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Τα δημόσια έργα έχουν άμεσα προστιθέμενη αναπτυξιακή αξία

νται σταδιακά οι αναγκαίες μελέτες για νέα έργα ύψους 8 δισ. ευρώ και άρχισαν ήδη οι δημοπρατήσεις έργων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας».

Όσον αφορά το πώς θα προχωρήσουν και από ποιους πόρους θα χρηματοδοτηθούν οι κατασκευές των υποδομών της χώρας κατά τη μετά ΚΠΣ εποχή, ο Θ. Ξανθόπουλος ανέφερε τα εξής: Με πρωτο-

βουλία του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, Γ. Σουφλιά, οι διαγωνισμοί για τις συμβάσεις παραχώρησης των οδικών αξόνων διασφάλισαν ένα εγγυημένο σύνολο εισπράξεων για το ελληνικό Δημόσιο, ύψους πολλών δισ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο 66% κατά μέσο όρο των ακαθαρίστων εισπράξεων των παραχωρησιούχων. Με τα ποσά αυτά διασφαλίζεται η αναβάθμιση του οδικού δικτύου έως το 2038.

Αυτό που χρειάζεται σήμερα η πραγματική οικονομία είναι η προστασία της εργασίας και του εισοδήματος των πολιτών. Το κράτος μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά, αφενός με απευθείας ενισχύσεις στα χαμηλά εισοδήματα και αφετέρου με την υλοποίηση περισσότερων δημόσιων έργων που ενισχύουν την απασχόληση και έχουν άμεση προστιθέμενη αναπτυξιακή διάσταση.

Αυτό επισημάνε κατά την εκδήλωση της ΟΚΕ, ο Υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ, Θεμιστοκλής Ξανθόπουλος, ο οποίος ανέφερε επίσης ότι η τόνωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας μπορεί να επιτευχθεί και με δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας και

μετατροπής των κτιρίων σε βιοκλιματικά, που θα αναπτυχθούν με την εφαρμογή κατάλληλων κινήτρων.

Υποστήριξε, επίσης, ότι τα τελευταία πέντε χρόνια μεταρρυθμίστηκε και κωδικοποιήθηκε το σύστημα παραγωγής δημόσιων έργων, διασφαλίστηκε η πλήρης διαφάνεια και αποτελεσματικότητα και έγινε δυνατό να ανατεθούν και να κατασκευάζονται σήμερα 407 δημόσια έργα, το μεγαλύτερο Πρόγραμμα Δημόσιων Έργων, ύψους 19 δισ. ευρώ. Παράλληλα, το 2009 ολοκληρώνεται η προετοιμασία και αρχίζει η κατασκευή της επόμενης γενιάς νέων έργων, της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013. Ανατέθηκαν και ολοκληρώνο-

Μέτρα στήριξης του κατασκευαστικού τομέα

Για το ΤΕΕ, οι δράσεις στήριξης του κατασκευαστικού τομέα πρέπει ταυτόχρονα να απαντούν σε τρεις ομάδες προβλημάτων. Η πρώτη αφορά τα ζητήματα άμεσης στήριξης του κλάδου. Η δεύτερη αφορά την ανάγκη να υιοθετηθούν μέτρα στήριξης των επιμέρους δραστηριοτήτων (π.χ. τοιμητοβιομηχανία, χάλυβας, αλουμίνιο, μια σειρά εξειδικευμένων καινοτόμων υλικών). Η τρίτη αφορά την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων του ελληνικού μοντέλου παραγωγής του χώρου.

Σε αυτή την κατεύθυνση, το ΤΕΕ προτείνει μια σειρά από παρεμβάσεις, οι οποίες στοχεύουν, εκτός της ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας, στην κάλυψη υφιστάμενων – χρόνιων κοινωνικών αναγκών.

1. Οικοδομική

1.1. Υπάρχουσες οικοδομές

Στην Ελλάδα υπάρχει μεγάλος όγκος οικοδομών που χρήζουν συντήρησης και σημαντικών επισκευών - ανακαινίσεων. Ένα εκτεταμένο πρόγραμμα παρεμβάσεων στα δημόσια κτίρια προκειμένου να μειωθεί η ενεργειακή τους κατανάλωση θα μπορούσε να ενεργοποιήσει σημαντικό τμήμα του κατασκευαστικού κλάδου,

καλύπτοντας ταυτόχρονα ένα χρόνιο κενό.

1.2. Νέες οικοδομές

Η κυβέρνηση οφείλει να δώσει κίνητρα για την κατασκευή βιοκλιματικών κτιρίων, κτιρίων που θα χρησιμοποιούν υλικά φιλικά προς το περιβάλλον με μέγιστη ενεργειακή απόδοση και παράλληλη εξοικονόμηση ενέργειας.

2. Υποδομές – Δημόσια έργα

2.1. **Αύξηση του προγράμματος επενδύσεων με ανακατανομή πόρων, με δανεισμό υπό τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις** (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων), με έλεγχο της παραοικονομίας, με δίκαιη φορολόγηση.

• Αναδιάρθρωση του ΠΔΕ.

Να αφαιρεθούν έργα που βαλτώνουν ή είναι αντιπαραγωγικά. Να αυξηθούν οι προβλέψεις για περιφερειακά έργα και μικρά και μεσαία έργα της Α΄ και Β΄ βαθμίδας της Αυτοδιοίκησης. Αυτό απαιτεί, πέρα από την κάλυψη της χρηματοδότησης των συνεχιζόμενων έργων, να προκηρυχθούν άμεσα και να ανατεθούν νέα έργα. Πρέπει να δοθεί έμφαση:

(α) σε έργα **κοινωνικής υποδομής**, όπως, για παράδειγμα, ο εκου-

χρονισμός, η επέκταση, η κατασκευή δικτύων αποχέτευσης, συστημάτων άρδευσης, δικτύων φυσικού αερίου, αντιπλημμυρικά έργα, δασοπροστασία, αντισεισμική προστασία κλπ.

(β) σε **βασικές οικονομικές υποδομές** όπως αναβάθμιση λιμένων, αεροδρομίων, ολοκλήρωση βιομηχανικών – βιοτεχνικών - τεχνολογικών πάρκων κλπ.

(γ) σε **έργα αστικών αναπλάσεων** και δημιουργίας κοινόχρηστων χώρων πρασίνου.

Φορέας υλοποίησης αυτών των προγραμμάτων πρέπει να είναι τόσο η κεντρική διοίκηση, όσο και η Νομαρχιακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση.

• **Να λειτουργήσει παρατηρητήριο παρακολούθησης των έργων.**

• **Χρηματοδότηση της σύνταξης των φακέλων έργων, στο αρχικό τους στάδιο** (αντίστοιχο μιας προκαταρκτικής μελέτης). Θα δοθεί μελετητικό αντικείμενο σε εκατοντάδες γραφεία, με ελάχιστο συνολικό κόστος.

2.2. **Να εξασφαλιστεί η απόσκοπη πορεία των έργων που έχουν ήδη ξεκινήσει και να επιταχυνθεί η προκήρυξη των έργων του ΕΣΠΑ.** Έως σήμερα, στην 4η

Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 έχουν προωθηθεί μόνο οι μεγάλοι οδικοί άξονες μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Οδικόί Άξονες, Λιμάνια, Αστική Ανάπτυξη» (ΕΠΟΑΛΛΑΑ) του ΥΠΕΧΩΔΕ, καθώς και ορισμένα ανολοκλήρωτα έργα της προηγούμενης περιόδου (Γ΄ ΚΠΣ).

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον» (ΕΠΠΕΡ) του ΥΠΕΧΩΔΕ στην 4η Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 ανέρχεται σε 4,3 δισ. ευρώ και δεν έχει ακόμα αρχίσει να κινείται. Είναι σημαντικό να προωθηθούν μέσω αυτού τα αναγκαία έργα για τη θωράκιση του αστικού περιβάλλοντος.

• **Να ολοκληρωθεί το συντομότερο ο πολεοδομικός σχεδιασμός της χώρας, με την επίτευξη της διαδικασίας εκπόνησης και έγκρισης των μελετών ΠΤΣ/ΣΧΟΟΑΠ για τους 910 ΟΤΑ της χώρας.** Έτσι θα πραγματοποιηθεί το σημαντικότερο βήμα για την ανάσχεση της εκτός σχεδίου και της αυθαίρετης δόμησης, θα οργανωθεί και θα ρυθμιστεί με ορθά πολεοδομικό τρόπο ο αστικός και περιαστικός χώρος, ενώ θα τονωθεί και η οικοδομική δραστηριότητα.

• **Παράλληλα, είναι ώρα να προωθηθεί η επικαιροποίηση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας,** καθώς και η εκπόνηση των Ρυθμιστικών Σχεδίων για τις πόλεις της Πάτρας, του Βόλου, της Λάρισας, του Ηρα-

κλείου και των Ιωαννίνων.

• Απαραίτητη κρίνεται η **ανάδειξη και ενίσχυση των παραδοσιακών** οικισμών σε όλη την επικράτεια, καθώς και η υλοποίηση σημαντικού αριθμού αστικών αναπλάσεων.

• Απαιτείται η **συντομότερη ολοκλήρωση του κτηματολογίου και του δασολογίου, καθώς και η ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού.**

3. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

3.1. Να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη πρόσβαση των επιχειρήσεων του κατασκευαστικού τομέα στη χρηματοδότηση. Σε αυτή την κατεύθυνση πρέπει να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου οι τράπεζες να εξασφαλίσουν τη σχετική ρευστότητα. Υπ' αυτή την έννοια χρειάζονται ειδικές πρόνοιες - ρυθμίσεις για τις υποχρεώσεις των τραπεζών που εντάσσονται στο σχέδιο των 28 διασ.

3.2. Πρέπει να εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση των μικρών επιχειρήσεων όλων των κλάδων και να καταρτιστεί ένα σχέδιο ενίσχυσης της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία. Σε αυτό το πακέτο μέτρων εντάσσονται οι πολιτικές για την εξασφάλιση πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση (ουσιαστική ενεργοποίηση των προγραμμάτων του ΤΕΜΠΜΕ, αξιοποίηση των σχετικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων κλπ.).

4. Ενέργεια

Η Ελλάδα κινδυνεύει να καταδικαστεί για δεύτερη φορά από την ΕΕ, διότι δεν προσαρμόζεται στην Οδηγία για την εξοικονόμηση ενέργειας. Η Ελλάδα είναι από τις χώρες της ΕΕ με τις μεγαλύτερες απώλειες ενέργειας στον οικιακό τομέα. Αυτό σήμερα αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία, διότι μπορεί να απασχολήσει πολλούς εργαζομένους, όχι μόνο ως μελετητές και ενεργειακούς επιθεωρητές, αλλά και εταιρείες με κέρδος για τον ιδιοκτήτη, το κράτος, το περιβάλλον (και όχι μόνο για τις τράπεζες).

• Το ΤΕΕ πρότεινε ως ενδεικνυόμενη διαδικασία ενεργειακής επιθεώρησης τα κτίρια αναφοράς, ώστε να μπορούν να γίνουν ενεργειακές επιθεωρήσεις στις κατοικίες με χαμηλότερο κόστος.

• Δεν έχει ακόμα υπάρξει πρόβλεψη για τις ενεργειακές μελέτες, για τον τρόπο σύνταξής τους, για τον έλεγχό τους από τα πολεοδομικά γραφεία. Το ΤΕΕ έχει

προτείνει μηχανισμό για την αντιμετώπιση αυτών των θεμάτων.

5. Να ληφθούν μέτρα για την αυθαιρέτη δόμηση

6. Προστασία του εισοδήματος των εργαζομένων

Σε ένα περιβάλλον οικονομικής ύφεσης είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για τη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς εισοδήματος για τους εργαζομένους. Ειδικά για τους μηχανικούς σημαντικό ρόλο μπορούν να παίξουν **τα επιδοτούμενα προγράμματα διά βίου μάθησης και επανεκπαίδευσης.** Σε αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσαν να υιοθετηθούν μέτρα όπως:

(α) **διεύρυνση των προγραμμάτων κατάρτισης των επιθεωρητών** που θα αποδίδουν το «πιστοποιητικό ενεργειακής επάρκειας» στα κτίρια,

(β) **άμεσος σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων επανεκπαίδευσης στις πρόσφατες τεχνολογίες και στις κατασκευαστικές πρακτικές,**

(γ) **σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης για νέους μηχανικούς.** Προγράμματα που θα υποστηρίζονται από το Υπουργείο Απασχόλησης (μέσω ΟΑΕΔ) και στα οποία η πρόσβαση των διπλωματούχων μηχανικών θα πρέπει να διευκολύνεται, ξεπερνώντας όρους και προϋποθέσεις, όπως η κάρτα ανεργίας.

7. Έχει μεγάλη σημασία η απόφαση που ελήφθη κατά την άτυπη σύνοδο στη Μασσαλία, με την οποία παρέχεται η δυνατότητα στα κράτη - μέλη να αυξήσουν ειδικά για το 2009 το ποσοστό συγχρηματοδότησης από τα Κοινωνικά Ταμεία στο 100%. Δηλαδή, να μην καταβάλουν το 20% περίπου της Εθνικής Συμμετοχής και να το «κρωστούν» για το μέλλον. Το 2012, για παράδειγμα, να συνεισφέρουν για παρόμοιο έργο με το 40% από εθνικούς πόρους.

Η κυβέρνηση έχει τη μεγάλη ευκαιρία να χρησιμοποιήσει τη νέα αυτή κοινοτική διευκόλυνση και να εξοικονομήσει εθνικούς πόρους ύψους 1 δισ. ευρώ, οι οποίοι μαζί με το 1 δισ. ευρώ των εθνικών πόρων, κατά το οποίο είναι αυξημένο το εθνικό ΠΔΕ του 2009, να «προσφέρει» στην αγορά πιο πολλά έργα, αδιαφορώντας πλέον για το δημοσιονομικό κόστος, ώστε να τονώσει την οικονομία και να αναστρέψει το κακό γι' αυτή κλίμα.

Τι προτείνουν άλλοι φορείς

«**Α**παιτείται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής που θα έχει ως στόχο την ελακτιστοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων, αλλά και τη δημιουργία των προϋποθέσεων για ανάκαμψη, με τη λήψη άμεσων μέτρων παροχής κινήτρων για διατήρηση της απασχόλησης στον κατασκευαστικό κλάδο, ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων του κατασκευαστικού κλάδου, στήριξης της αγοράς ακινήτων, άμεσης προώθησης της υλοποίησης του ΕΣΠΑ, καθώς και στήριξης του τομέα έργων, με την αξιοποίηση του Προγράμματος Επενδύσεων ως βασικού εργαλείου αναθέρμανσης της οικονομίας, με όλα τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που οι δημόσιες επενδύσεις επιφέρουν στην απασχόληση, στην τόνωση της αγοράς και στα δημόσια έσοδα».

Χρήστος Πολυζωγόπουλος, πρόεδρος ΟΚΕ

«Η χώρα μας εξακολουθεί να έχει πολλές ανάγκες σε έργα υποδομής. Σημαντικές, επίσης, είναι οι ανάγκες σε αντικείμενα που έχουν σχέση με την περιβαλλοντική προστασία και απορρέουν από την κοινοτική ένταξή μας, όπως οι τομείς διαχείρισης αποβλήτων, απορριμμάτων, οικονομίας ενέργειας (ιδιαίτερα στον τομέα της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων με μονώσεις του κελύφους κτιρίου κ.ά.), ανάπτυξης ήπιων μορφών ενέργειας κλπ. Όλα αυτά μπορούν να τονώσουν τον κατασκευαστικό τομέα, εάν προωθηθούν σύντομα οι απαιτούμενες θεσμικές ρυθμίσεις».

Θεόδωρος Βουδικλάρης, Πρόεδρος ΙΟΚ

«Με δεδομένη την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αναβάλει την καταβολή της εθνικής συμμετοχής για τα συγχρηματοδοτούμενα έργα του Προγράμματος Επενδύσεων για τα επόμενα έτη, η Ελλάδα έχει την ευκαιρία να επιταχύνει την εκτέλεση του ΠΔΕ χωρίς ουσιαστική επίπτωση στο δημοσιονομικό πρόβλημα. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούν να αμβλυθούν οι επιπτώσεις της κρίσης στην παραγωγή και την απασχόληση, αφού τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα των έργων, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται γύρω από αυτά και η απασχόληση που δημιουργείται είναι σημαντικά».

Γιάννης Στουρνάρας, Γενικός Διευθυντής ΙΟΒΕ

«Η πραγματική οικονομία σ' όλη την Ελλάδα περιμένει έργα για να δουλέψει σήμερα. Τα "έργα σε ομηρία" που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια με τις ΣΔΙΤ, είναι καταστροφική επιλογή για την Ελλάδα τού σήμερα, που προσπαθεί μέσα από την ανάπτυξη να ανακάμψει οικονομικά. Πρέπει να επιταχυνθεί το ΕΣΠΑ και να ενταχθούν σ' αυτό όσα έργα μπορούν να απελευθερωθούν από την ομηρία των ΣΔΙΤ».

Γρηγόρης Γρηγορόπουλος, Πρόεδρος ΠΕΣΕΔΕ

«Απαιτείται άμεση αποπληρωμή των πιστοποιημένων λογαριασμών από το δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, προκειμένου να απομακρυνθεί το φάσμα της πτώχευσης που πλανάται πάνω από τις περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου. Υπάρχει ανάγκη διαφάνειας και δημοσιότητας στην ανάθεση και εκπόνηση των έργων, σε συνδυασμό με την απλοποίηση και τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου, με στόχο την εξυγίανση και την πρόοδο του κατασκευαστικού τομέα».

Γιώργος Βλάχος, πρόεδρος ΣΑΤΕ

Κατά τη διάρκεια της χουντικής πα-
ρένθησης στον μεταπολεμικό πολι-
τικό βίο, ο **Χρήστος Παπουτσά-
κης**, νεαρός αρχιτέκτων και οραμα-
τιστής συνδικαλιστής έως τότε, έγινε εκδότης ε-
νός αντιστασιακού περιοδικού, που ήταν ιδέα
αριστερών δημοσιογράφων και ονομάστηκε
«Αντί», για να σηματοδοτήσει την (αντι)-στάση
στο αυταρχικό καθεστώς των συνταγματαρ-

μας και ίσως με αυτόν τον τρόπο, με το και-
νούριο αίμα, το περιοδικό έφθιε ακόμη πιο κο-
ντά στους νέους ανθρώπους και στις νέες επο-
χές». Δεν ήρθαν. Και, όπως έγραψε η «Αυγή»
πιλοδοτώντας την είδηση του θανάτου του,
«Μαζί με το “Αντί” χάθηκε και η ψυχή του».

Η σταδιοδρομία που απαρνήθηκε για να α-
φιερωθεί στο «Αντί», έμοιαζε λαμπρή. Το
1957, που τελείωνε την Αρχιτεκτονική, τον βρί-
σκει συνδικαλιστή να προσπαθεί να περάσει έ-
να σχέδιο καταστατικού που είχε, εκπονήσει με
τους συντρόφους του για το σύλλογο σπουδα-
στών του Πολυτεχνείου. Οι προσπάθειές του
δεν ευοδώθηκαν, καθώς συνάντησαν έντονες
αντιρρήσεις από τη Σύγκλητο. Δίδασξε αρχιτε-
κτονικό σχέδιο στους υποψήφιους φοιτητές
της Αρχιτεκτονικής, ενώ ασχολήθηκε ενεργά
με την αρχαιολογική έρευνα και είναι γνωστές
οι δημοσιεύσεις του για τη βραχογραφία στο
σπήλαιο Ασφένδου του Δήμου Σφακίων. Μετά
την πρώτη και μοναδική αντιπαροχή, που τον
άφησε χωρίς κανένα κέρδος, ασχολήθηκε με
τα σχολικά κτήρια και, μετά από διαγωνισμό που
κέρδισε, έφτιαξε σχολεία. Εντάχθηκε κατόπιν
στο Γραφείο Δοξιάδη. Υπήρξε ενεργό μέλος
του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων και χρημάτισε

Ο αρχιτέκτονας που έγινε εκδότης

χών. Όλοι τους ήξεραν πως το δεκαπενθήμε-
ρο περιοδικό θα κλείσει μετά το πρώτο τεύχος,
έκριναν, όμως, ότι το όφελος από το ηχηρό
μήνυμα που έστειλαν στην προσποιούμενη
εκδημοκρατισμό χούντα, ήταν μεγαλύτερο του
προσωπικού τους κόστους. Ήταν Μάιος του
1972. Το δεύτερο τεύχος βγήκε 28 μήνες με-
τά, στις αρχές της μεταπολίτευσης, με ένα λα-
μπρό επιτελείο δημοσιογράφων και στοχα-
στών, που οι περισσότεροι είχαν μαζευτεί για
την έκδοση που εμπόδιζε η Εθνική Ημών Κυ-
βέρνηση. Ήταν το τέλος της αρχιτεκτονικής
καριέρας του Χρ. Παπουτσάκη, και η αρχή της
σταδιοδρομίας τού εκδότη, διευθυντή και συ-
ντάκτη του περιοδικού που έγινε το δημιούρ-
γημα της ζωής του.

Τον Απρίλιο του 2008 υποχρεώθηκε να
κλείσει το «Αντί», στο οποίο είχε επί 34 χρόνια
επενδύσει ζωή και περιουσία, καθώς ο καρκί-
νος από τον οποίο έπασχε, μαζί με το παραζά-
των αγώνων που δέχτηκε βάσει του ισχύοντος
τυποκτόνου νόμου, έκαμψαν τις δυνάμεις του.
Στο αποχαιρετιστήριο τελευταίο φύλλο (No
919), που κυκλοφόρησε με τίτλο ANTI
ANTIO, δεν θέλησε να απελπίσει τους φίλους
αναγνώστες: «Άλλοι, πιο νέοι και πιο δραστήριοι
απότης, ίσως έρθουν στο μέλλον στη θέση

κριτής σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς.
«Δεκαπενθήμερη πολιτική και πολιτιστική ε-
πιθεώρηση» χαρακτήριζε το περιοδικό ο Χρ.
Παπουτσάκης στον υπέρτιτλο που κοσμούσε
την πρώτη σελίδα του, πάνω από το λογότυπό
του. Στο τμήμα της πολιτιστικής ενημέρωσης
είχε εντάξει μόνιμη στήλη για την Αρχιτεκτονι-
κή, ενώ σε τακτά διαστήματα τα πολεοδομικά
θέματα και η χωροταξία κατείχαν εξέχουσα
θέση στο περιοδικό. Πολυπληθή ήταν τα αφιε-
ρώματα στις πόλεις της Ελλάδας, στον Ελαιώνα
και στην Εκπαίδευση, καθώς και στο θεσμό της
ακομμάτιστης Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τα τελευταία χρόνια, ο Χρ. Παπουτσάκης
αρκέστηκε να κρατήσει για τον εαυτό του το
ρόλο του αρθρογράφου, δίνοντας τη δυνατό-
τητα στους εξέχοντες συνεργάτες του να α-
σχοληθούν με όποιο θέμα νόμιζαν πως ενδια-
φέρει, ως επίκαιρο ή φλέγον, το κοινό. Το κοι-
νό, που, επί 34 χρόνια, εκτίμησε και διέδωσε το
πνευματικό παιδί του, το «Αντί».

Το Ε.Δ. του ΤΕΕ, αποτιόντας φόρο τιμής στο
εξαίρετο μέλος του ΤΕΕ, στον πνευματικό άν-
θρωπο, το μαχητή Παπουτσάκη, παραθέτει α-
ποσπάσματα από κύρια άρθρα που σταχυολό-
γησε από τα 100 τελευταία τεύχη του περιοδι-
κού του.

του Χρ. Δ. ΓΛΥΣΤΡΑ

Ασφαλιστική... ευγένεια

Οι μηχανικοί, οι δικηγόροι, οι δημοσιογράφοι, οι τραπεζίκοι πώς κατάφεραν και συγκρότησαν ευγενή ταμεία; Γιατί ο οικοδόμος στην απέναντι οικοδομή, ο οδοκαθαριστής, η κομμώτρια ρίχτηκαν σε ενδεή ταμεία; Μα γ' αυτές τις αδικίες φωνάζει πράγματι σήμερα ο κ. Μαγγίνας! Αλλά αυτές τις «αδικίες» ή ετεροβαρείς ρυθμίσεις, διεκπεραίωσαν όλοι μαζί οι πριν απ' αυτόν υπουργοί όλων ανεξαιρέτως των κυβερνήσεων. Ρύθμισαν, ώστε το ταμείο των δημοσιογράφων να απολαμβάνει του προνομίου του αγγελιόσημου, εκείνο των μηχανικών την κοινωνική εισφορά υπέρ του ΤΣΜΕΔΕ κ.ο.κ. Και το ΙΚΑ; Αυτό κατάντησε να είναι το καταφύγιο για τους ρουσφετολογικούς διορισμούς. Το ΙΚΑ είχε καταντήσει να είναι ο οργανισμός όπου διορίζονταν τα γαλάζια και τα πράσινα παιδιά.

Θα περίμενε κανείς ότι, επιτέλους, η κυβέρνηση θα ομολογούσε αυτά τα αυτονόητα, θα αναγνώριζε ότι, αφού τα ευγενή ταμεία εξασφαλίζουν ευπρεπείς συντάξεις, θα έπρεπε και τα ενδεή να αναδιοργανωθούν και να αποκτήσουν ανάλογες κοινωνικές εισφορές. Αντ' αυτού, επιδεικνύει την «αδικία» του αγγελιόσημου και, προκειμένου να ρυθμίσει το ασφαλιστικό πρόβλημα, επιδιώκει να φτωχύνει τα «ευγενή» ταμεία. Τόσο απλά.

Τα προβλήματα της Παιδείας σε όλες τις βαθμίδες, από το Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο ως τα ΤΕΙ και τα πανεπιστήμια, έχουν φτάσει, σήμερα πια, σε σημείο που δεν αφήνει περιθώρια για άλλα τερτίπια «αναθεωρήσεων των μεταρρυθμίσεων». Στην Παιδεία έχουν σωρευθεί τόσα προβλήματα που δεν υπάρχει κανένα περιθώριο αναβολής. Είναι απορίας άξιον πώς κατόρθωσαν όλοι οι προηγούμενοι υπουργοί Παιδείας, από τη Μεταπολίτευση και μετά, να επινοήσουν τόσα καταστροφικά μέτρα. «Οι επόμενες εκλογές» ήταν στο νου τού κάθε υπουργού. Μέχρι και ο σημερινός αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης εθάρτεσε στο

Ελληνικά πανεπιστήμια

Είχαμε την τιμή όλο αυτό το διάστημα να πληροφορηθούμε ότι τα ελληνικά πανεπιστήμια αποτελούν κατά βάση άντρα διακίνησης ναρκωτικών, χώρους βιασμών και εργαστήρια παραγωγής εγκληματικής βίας. Κάτι σαν Σόδομα και Γόμορρα του 21ου αιώνα, που τόσα χρόνια λειτουργούσαν ανάμεσά μας χωρίς να το καταλαβαίνουμε. Είχαμε, επίσης, την ευκαιρία να δεχτούμε την ευγενική διευκρίνιση ότι το ατμοσφαιρικό χόλος που δημιουργείται στις

Ο Παπουτσάκης όπως τον έζησαν οι συνεργάτες του

«Ν' αποκαλύψουμε σε βάθος όλα τα πλέγματα και τις δομές που κρατούν την ελληνική κοινωνία δέσμια προκαταλήψεων και αντιλαϊκών συμφερόντων». Αυτή ήταν μία από τις θεμελιακές αρχές που έθεσε στο παρθενικό τεύχος ο Χρ. Παπουτσάκης. Μια πλειάδα εκλεκτών συνεργατών βοήθησε να τις τηρήσει. Όπως ο Δημ. Σαπρανίδης, ο Σάκης Καραγιωργας, ο Γιάν. Κάτσης, ο Αστ. Στάγκος, ο Γιάν. Βούλτεψης, ο Γιάν. Θεοδωράκης, ο Νικηφ. Αντωνόπουλος, ο Μποστ, ο Κυρ. Ρόκος και άλλοι. Δημοσιεύουμε ενδεικτικά αποσπάσματα από δηλώσεις συνεργατών του, αντλώντας υλικό από σχετικό αφιέρωμα της εφημερίδας «Κυριακάτικη Αυγή» της 15ης Μαρτίου '09.

Ράνια Κλουτσινιώτη:

«Ήταν ασυνήθιστα ζεστός, προσηλωμένος στους φίλους του και εντελώς ανιδιοτελής, δεν κρατούσε τίποτε για τον εαυτό του. Διέδιδε όποια γνώση κατείχε σε οποιοδήποτε γνωστικό πεδίο ή όποια πληροφορία, δίχως να κάνει προσωπικές συμφεροντολογικές επιλογές. Ολοκληρωμένος άνθρωπος με διεισδυτικό μυαλό».

Νάσος Βαγενάς:

«Θεωρούσε την Ανθολογία Βαλκανικής Ποίησης «Αίμος» (που περιέχει ποιήματα 69 Βαλκάνιων ποιητών) ως τη σημαντικότερη πολιτική πράξη του των τελευταίων του χρόνων, έστω συμβολική. Ήταν μια πράξη διάρκειας, αφού χρειάστηκαν δώ-

δέκα χρόνια σκληρής εργασίας για να την ολοκληρώσει».

μεγάλες πόλεις της Ελλάδας, κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων, δεν οφείλεται στην εκτεταμένη και συχνά απρόκλητη χρήση χημικών από την πλευρά της αστυνομίας, αλλά στη δράση εκατό παιδιών, τόσο καλά οργανωμένων, που η αστυνομία αδυνατεί να τα αντιμετωπίσει. Όταν ο έλεγχος και η επιτήρηση γίνονται σημαίες της κοινωνικής αρμονίας και η καταστολή βαφτίζεται αμβροσία της Δημοκρατίας.

Τα κοινωνικά δικαιώματα, όπως το πανεπιστημιακό άσυλο, η ελεύθερη συνάθροιση, η προστασία του ατομικού χώρου, είναι άμεσα συνδεδεμένα με κάθε άλλη πρόοδο του ανθρώπινου πολιτισμού. Επιστημονική, οικονομική, πολιτική. Ας σκεφθούμε όλοι καλά αν η επιβολή μιας απόλυτης τάξης νεκροταφείου, με αντίτιμο την επιστροφή σε έναν κοινωνικό Μεσαίωνα -την οποία οι αστυνομίες πάντα εφευρίσκουν αφορμές για να προτείνουν- αξίζει πραγματικά τον κόπο.

δεκα χρόνια σκληρής εργασίας για να την ολοκληρώσει».

Λένα Δουκίδου:

«Βάλαμε πλήρη για δεκαπενθήμερο αντιπολιτευτικό περιοδικό, αλλά συγχρόνως και κυρίως ένα περιοδικό αμφισβήτησης που θ' απηχούσε τα καινοτόμα, προοδευτικά ρεύματα της εποχής διεθνώς, τόσο στην πολιτική, όσο και στη διάνοηση, στην τέχνη, στον πολιτισμό».

Κώστας Παπαϊωάννου:

«Από επιτυχημένους ήδη αρχιτέκτονας, έγινε ένας επιτυχημένος εκδότης (και διευθυντής του περιοδικού και συντάκτης...), γιατί ήταν ο μόνος στο χώρο αυτό, που κράτησε -και ως εκδότης- στόφια την ιδιότητα του ενεργού πολίτη».

Αναθεώρηση άρθρου 16

Η συζήτηση για την αναθεώρηση ή όχι του άρθρου 16 του Συντάγματος αποτελεί αναμφίβολα το κεντρικό πολιτικό και κοινωνικό θέμα στην αυγή του 2007.

Τα ερωτήματα που γεννιούνται από αυτήν την αναθεώρηση γίνονται φανερά, άλλωστε, από ένα πολύ απλό γεγονός: οι υποστηρικτές της, κατά κανόνα, την υπερασπίζονται κυρίως με επιχειρήματα που σχετίζονται με το πόσο δύσκολα και σπάνια θα εφαρμοστεί σε πρακτικό επίπεδο. Γεννάται, λοιπόν, το εύλογο ερώτημα: Αν η μέριμνα της

κυβέρνησης, αμέσως μετά τη θεσμοθέτηση των ιδιωτικών πανεπιστημίων, θα είναι να δυσκολέψει και να περιορίσει τη λειτουργία τους, ποιος ο λόγος να γίνει όλη αυτή η φασαρία για να ιδρυθούν;

Στην πραγματικότητα, το ισχυρότερο «επιχείρημα» της πλευράς που υποστηρίζει την αναθεώρηση προέρχεται από το επίπεδο σπουδών των κρατικών πανεπιστημίων, αλλά και από την απογοητευτική ένδειξη λόγου που παρουσιάζει η άλλη πλευρά, η οποία μοιάζει να αντιδρά στην ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων, περισσότερο για λόγους φετιχισμού, παρά γιατί έχει ένα συγκεκριμένο σχέδιο για την εκπαίδευση.

Η ιδιωτικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ωστόσο, δεν είναι απλά θέμα του κρατικού ή του ιδιωτικού ελέγχου. Είναι, πρωτίστως, ζήτημα κριτηρίων λειτουργίας των πανεπιστημίων και προσανατολισμού των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

ΠΑΣΟΚ, διεξάγεται πάνω και γύρω από τα αποκαίδια. Όσο αναμενόμενο -έως αναπόφευκτο- κι αν ήταν αυτό, επιφυλάσσει δύο πολύ

σοβαρούς κινδύνους.

Ο πρώτος κίνδυνος αφορά την υπαρκτή πιθανότητα να καταλήξουν η κοινωνία και ο κρατικός μηχανισμός να αντιληφθούν την καταστροφή που συντελέστηκε κυρίως στην Πελοπόννη-

Το μόνο που θα προσθέσει η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων στη σημερινή κατάσταση, είναι η μεταφορά μιας χαμηλού κόστους επαγγελματικής εκπαίδευσης των «φοιτητών» από το κράτος στους ιδιώτες. Και, μάλιστα, με το αζημίωτο για τους τελευταίους.

Η μέγιστη συνεισφορά στη βελτίωση και την κατοχύρωση του δημόσιου χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σήμερα θα ήταν το άνοιγμα μιας ουσιαστικής συζήτησης για το περιεχόμενο των σπουδών. Θέλουμε, πράγματι, ένα πανεπιστήμιο γεμάτο κατατμήσεις και εξειδικεύσεις που αφορούν λεπτομέρειες των βραχυπρόθεσμων αναγκών της παραγωγής ή θέλουμε ένα πανεπιστήμιο πλατιάς μόρφωσης και καλλιέργειας; Θέλουμε ένα πανεπιστήμιο - αποθήκη εργατικού δυναμικού ή ένα πανεπιστήμιο με αντικείμενο τη γνώση; Ή, για να ακριβολογούμε: Ποιος θέλει το ένα και ποιος το άλλο;

που παραμένει μεσοπρόθεσμα ανυπολόγιστη, ιδιαίτερα σε περιοχές ήδη εξαιρετικά επιβαρυνμένες, όπως η Μεγαλόπολη με το εργοστάσιο ηλεκτρικής ενέργειας και τη μεγάλη παραγωγή διοξειδίου του άνθρακα. Είναι επίσης και η κοινωνική συνοχή των περιοχών αυτών, που δεν έδειξε να βρίσκεται και σε εντυπωσιακά επίπεδα κατά τη διάρκεια των πυρκαγιών και διακινδυνεύει να πέσει ακόμα πιο χαμηλά εξαιτίας της καταστροφής. Είναι ακόμα και ο κίνδυνος ενός οικοδομικού «μπούμ» κατά μήκος της Ιονίας Οδού, την οποία κατά σύμπτωση «έγλειψαν» εξολοκλήρου οι πυρκαγιές.

Ο δεύτερος κίνδυνος είναι, με αφορμή τις πυρκαγιές, να πάμε σε μια εκλογική αναμέτρηση χωρίς πολιτική ατζέντα και να εκλέξουμε κοινοβούλιο χωρίς πολιτικά κριτήρια.

Οι πυρκαγιές ως πηγή πλούτου

που καίγονταν. Δυστυχώς, ο κρατικός μηχανισμός δεν ευδόκησε αυτές τις δέκα ημέρες της καταστροφής να σταματήσει ο ίδιος, έστω και μία φωτιά. Ωστόσο, ακόμα και σήμερα, η προεκλογική εκστρατεία των δύο κυβερνητικών κομμάτων, τόσο της Νέας Δημοκρατίας, όσο και του

σο και την Εύβοια, ως ένα ζήτημα που θα αντιμετωπιστεί επικοινωνιακά και θα λήξει με το εκλογικό αποτέλεσμα.

Ωστόσο, οι συνέπειες των πυρκαγιών θα συνεχίσουν να υφίστανται και μετά το πέρας των εκλογών και αναμένονται τεράστιες. Δεν είναι μόνο η οικολογική καταστροφή,